

روایت حاج سلیم از اذان گویی زنده یاد حاج رحیم مؤذن زاده؛

حنجره ای که وقف اهل بیت (ع) بود

۷ خرداد ۱۳۹۴ ساعت ۱۶:۳۸

اذان زیبا و دلنشین مرحوم رحیم مؤذن زاده اردبیلی هنوز هم برای همه ما گوشنواز است، اگر چه استاد دیگر در میان ما نیست،

...

اما هر گلبانگ اذان که از راه می رسد، دلمان با نوای ساده، صمیمی و الهام بخش حاج رحیم، صفا و جلای ویژه ای می گیرد و با حال بهتری آماده مناجات با خدا می شویم. گویا نوحه خوانی و منبرگردانی در ذات حاج رحیم بود، چنانکه به باور بسیاری از صاحب نظران و اهل دل، حاج رحیم شماره یک بود.

حاج رحیم مؤذن زاده اردبیلی پس از عمری اذان گویی و نوحه سرایی برای اهل بیت (ع) سرانجام پنجم خرداد ماه سال ۱۳۸۴ به دیدار معبود شتافت، اما اذان ماندگارش همیشه در اذهان باقی خواهد ماند.

در سالروز رحلت این مؤذن با اخلاص کشور، بی مناسبت نیست تا روایتی ویژه از زندگی این مؤذن اهل دل را در گفت و گو با برادرش حاج سلیم مؤذن زاده، مرور کنیم.

استاد حاج سلیم مؤذن زاده اردبیلی هم یکی از مداحان نام آشنای کشور است که نوای «زینب زینب» او به زبان آذری، حال و هوای دل همه ما را محرمی و امام حسینی می کند.

حنجره طلایی و ماندگار حاج رحیم

استاد حاج سلیم مؤذن زاده اردبیلی درباره ریشه اذان گویی در خانواده اش اظهار می دارد: اذان گویی در خاندان مؤذن زاده بیش از ۱۵۰ سال پیشینه دارد و از همین جهت نام فامیلی ما نیز مؤذن زاده است، جالب اینکه در آن زمان وقتی می خواستند شناسنامه بدهند، به تناسب شغل و حرفه، نام خانوادگی انتخاب می کردند و به پدر بزرگم هم گفته بودند تو چه کاره ای؟ گفته بود مؤذن. گفته بودند نام خانوادگی شما مؤذن است.

برادر حاج رحیم در مورد ویژگی‌های منحصر به فرد وی، می‌گوید: در میان اهل خانواده، حاج رحیم صدای شبیه تری به مرحوم پدر داشت و البته به «حنجره طلایی» مشهور بود.

وی ادامه می‌دهد: حنجره حاج رحیم؛ طلایی و خاص بود، از این جهت که صدای وی در هر کوی و برزنی شنیده می‌شد، بخصوص اینکه آن دوران از میکروفون، بلندگو و اکوهای امروزی خبری نبود؛ اما حاج رحیم از همان کودکی بالای منبر که می‌رفت، صدایش خاص و ویژه بود.

از مکتبخانه تا طلبگی

این مداح اهل بیت(ع) در مورد نخستین جرقه‌های اذان‌گویی حاج رحیم اظهار می‌دارد: حاج رحیم در کودکی مانند همه بچه‌های آن دوران به مکتبخانه رفت و به نوعی اولین جرقه‌های فعالیت‌های دینی و بخصوص اذان‌گویی اش در این محیط شکل گرفت و تحت نظر میرزا عزیز قرآن و دستگاه‌های موسیقی را فرا گرفت.

وی تصریح می‌کند: حاج رحیم پس از طی این مرحله، به مدرسه حاج ابراهیم رفت تا دروس طلبگی را بگذراند که در همین فضا اصول نوحه‌خوانی و اذان‌گویی را با همراهی پدر در مسجد اردبیل به صورت جدی دنبال کرد.

نوحه‌خوانی در شهرهای ایران

حاج سلیم تصریح می‌کند: نوحه‌خوانی حاج رحیم به همراه پدرم توسعه پیدا کرد و برادرم با حضور در برخی شهرهای ایران از جمله تالش، مشهد و ... به نوحه‌خوانی و اذان‌گویی می‌پرداخت.

اذان‌گویی در رادیو

این مداح اهل بیت(ع) در ادامه به مساله اذان‌گویی حاج رحیم در رادیو چنین اشاره می‌کند: مرحوم پدرم در سال ۱۳۲۲ برای

نخستین بار اذان را در رادیو گفت و همین روند تا ۱۳۲۶ که برنامه سحری را به صورت زنده اجرا می‌کرد، ادامه داشت، البته ایشان در سال ۱۳۲۹ سکتی کرد و از آن پس حاج رحیم به جای پدر عهده دار اذان گویی در رادیو شد.

وی ادامه می‌دهد: سال ۱۳۳۴ صدای حاج رحیم در رادیو ضبط شد، اما تا پیش از آن حاج رحیم برای مسجد امام و رادیو ملی به صورت زنده اذان می‌گفت، در ایام ماه مبارک رمضان هر روز از بالای مسجد ارگ اذان می‌گفت و همان اذان از رادیو به صورت زنده پخش می‌شد.

حاج سلیم با اشاره به خاطره حاج رحیم از حال و هوای ضبط آن اذان ویژه می‌گوید: سال ۱۳۳۴ مسؤول استودیو رادیو از حاج رحیم می‌خواهد که اذان بگوید تا ضبط کند، ماه رمضان بود و از ایشان می‌خواهد برود و پس از افطار برای ضبط اذان بیاید که حاج رحیم قبول نمی‌کند و می‌گوید همین حالا اذان را ضبط کنیم.

خود حاج رحیم در گفت‌وگویی این ماجرا را این‌گونه تعریف می‌کند: «یک روزی تصمیم گرفتم تا یک اذان یادگیری بگویم. در استودیوی ۶ صدا و سیما، هر گوشه‌ای انداختم، نشد تا اینکه آن را در روح‌الارواح آواز بیات ترک به این شکل که بیش از ۵۰ سال پخش می‌شود گفتم. ما ایرانی هستیم و اذان ما باید برخاسته از خودمان باشد.

الان اذان‌خوان‌هایی هستند که از عربستان تقلید می‌کنند و این پسندیده نیست و خود ما باید ابتکار به خرج دهیم. الان ۵۰ سال است که کسی نتوانسته روی این اذان من اذان بگوید؛ حتی برادرم سلیم که آن صدای گیرا و زیبا را دارد و این خواست خداست؛ همان خدایی که می‌گوید اگر با من یکصدایی کنید، محبت شما را به قلوب همه می‌اندازم».

مؤذن‌زاده اردبیلی در ادامه به نکته‌ای اشاره می‌کند که عدم تحقق آن تأسف‌انگیز است: «البته ۲۰ سال پیش می‌خواستیم یک اذان دیگر را به مدت ۱۵ دقیقه که در میان آن دعا هم هست، پرکنم اما نگذاشتند و گفتند که اذان ۶ دقیقه بیشتر نمی‌شود».

حال و هوای اذان گویی با زبان روزه

وی تصریح می‌کند: حاج رحیم تعریف می‌کرد که آن روز حال و هوای خاصی در دلش جریان داشته و گویا به او الهام شده بود که باید اذان را همان لحظه برای ضبط بخواند و با اصرار وی مسؤولان رادیو قبول می‌کنند تا اذان او با زبان روزه ضبط شود. حاج رحیم این اذان را به شیوه بیات ترک اجرا کرد تا روح ایرانی در این اذان جاری باشد.

به گفته خودش، وقتی برای ضبط این اذان به استودیوی رادیو رفته، اذان را در تمام گوشه‌ها امتحان کرده و دیده که جا نمی‌افتد.

همان طور که می‌دانید دستگاه بیات ترک یک حزن خاصی دارد و پدر هم در همین دستگاه، در گوشه روح‌الارواح، اذان را خوانده. می‌گفت وقتی اذان را در این گوشه خواندم، احساس کردم که به بالا وصل شدم. دیگر تا پایان اذان، در استودیو نبودم».

حنجره ای برای اهل بیت(ع)

حاج سلیم با بیان اینکه نوحه خوانی برای اهل بیت(ع) یکی از برنامه‌های همیشگی حاج رحیم بوده است، تصریح می‌کند: حنجره رحیم وقف اهل بیت عصمت و طهارت(ع) بود و همیشه توصیه می‌کرد صدای انسان نباید جز به کلام حق بلند شود و غیر حق بگوید.

وی ادامه می‌دهد: حنجره حاج رحیم وقف سیدالشهدا(ع) و همه معصومین(ع) بود و با اینکه در سالهای پایانی عمر درگیر بیماری سرطان بود، باز هم با همان صدای بیمار و محزون نوحه خوانی می‌کرد.

اذان بدون نام علی(ع) بی معناست

حاج سلیم با بیان اینکه حاج رحیم در سال آخر عمرش به حج مشرف شد، می‌گوید: سال آخر عمرش به آرزوی دیرینه اش که رفتن به حج بود رسید و حال آنکه اوضاع جسمی مساعدی نداشت، اما به خانه خدا مشرف شد. خودش تعریف می‌کرد در عرفات از او خواسته اند که اذان بگوید ولی «اشهد ان علیا ولی...» را نگوید که قبول نکرده و تأکید داشته است اذان بدون نام علی(ع) بی معناست. می‌گفت اذانش را ۲۰ دقیقه خوانده است.

وی ادامه می‌دهد: سرانجام اصرارها به نتیجه می‌رسد و حاج رحیم اذان خود را به صورت کامل در عرفات می‌خواند که همه حجاج در آن شرایط صدای حاج رحیم را می‌شنوند و آخرین آرزوی او یعنی اذان گویی در حریم خانه خدا و با نام مقدس حضرت علی(ع) محقق شد.

استاد سلیم مؤذن زاده اردبیلی در پایان با اشاره به یک توصیه حاج رحیم در روزهای پایانی عمرش خاطر نشان می‌کند: حاج رحیم همیشه می‌گفت همه ما هر چه داریم از آن خداست و باید در راه خدا داشته‌هایمان را خرج کنیم، حتی وقتی هم بیمار می‌شویم و در بستر هستیم باز هم این عنایت خداست و باید قدر آن را بدانیم و شاکر باشیم که بازگشت همه ما به سوی اوست.

پسر بزرگ او می‌گوید که پدرش پس از شنیدن خبر سفر حج بسیار خوشحال شده است «وقتی قرار شد که از طرف لاریجانی که آن موقع رئیس صدا و سیما بود، به مکه برود، حالش خیلی بد بود و ۲۳ تا سوند به وی وصل بود ولی خوشحال بود و می‌گفت به

آرزویش رسیده استمن رفتم اداره اوقاف و گفتم حال پدرم خوب نیست، از نظر پزشکی تأییدش نکنید. گفتند مگر می‌شود مؤذن‌زاده را رد کرد. این مرد باید به زیارت خانه خدا برود. ۴ ماه قبل از فوتش بود که با وضع خرابی که داشت به مکه رفت. من خیلی نگران‌ش بودم. روزی که آمد، سریع خودم را به ایشان رساندم و دیدم حالش زیاد خوب نیست. گفتم فقط یک چیزی به من بگو، رفتی مکه چی دیدی؟ گفت فقط همین را بگویم که رفتم خدا را دیدم و آمدم».

علی معلم دامغانی که اذان مؤذن‌زاده اردبیلی را در عرفات شنیده بود، این اذان را یکی از بدیع‌ترین نمونه‌های اذان دانسته که نه تنها در ایران بلکه در سراسر جهان مورد توجه قرار گرفته است «رحیم مؤذن‌زاده را در عرفات زیارت کردم و به یاد دارم که ایشان در آنجا برای آخرین بار، اذان جاودانه خود را اجرا کردند که بسیار مورد توجه حجاجی که از دیگر مناطق جهان آمده بودند قرار گرفت و فکر می‌کنم او هم به آرزوی خود رسید».

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۳۰۴۸۵/ع-بیت-اهل-وقف-حنجره/>